

Большакова Ольга Віталіївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільно-гуманітарної підготовки Одеської державної академії регулювання та якості.

СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ДЕВІАЦІЇ ШЛЮБНО-СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН

На теперішній час шлюбні девіації набули широкого масштабу, що зумовлено певними соціальними проблемами, зокрема нормативною кризою. Вона полягає в конфлікті різних джерел норми: традиції, права, моралі, громадської думки тощо, що призводить до неповноти інституціоналізації різних форм шлюбу.

Девіація – це поведінка, яка відхиляється від загальноприйнятих норм і встановлених стандартів (юридичних, моральних, соціальних) [1, с. 87]. Девіація включає три основні компоненти: 1) суб'єкта, якому властива певна поведінка; 2) норму, яка виступає критерієм оцінки поведінки як девіантної; 3) іншу групу чи організацію, яка реагує на таку поведінку.

Девіантна поведінка є відхиленням, що проявляється у відступі суб'єкта від соціальних вимог. В генезі такої поведінки основну роль відіграють ціннісні деформації особистості, несформованість техніки соціально адаптованої поведінки, дефекти вольової саморегуляції та моральної сфери індивідів. Поведінка з відхиленнями обумовлена явищами аномії, низьким рівнем моральної культури суспільства, багатозначністю наслідків таких соціальних процесів як урбанізація, зниження життєвого рівня в перехідні періоди, ослаблення державної влади тощо.

Соціально обумовлені форми шлюбних і сімейних девіацій стають різноманітнішими. Чим більше ускладнюється й диференціюється суспільна культура й норми громадського життя, тим суттєвіший відхід від норми традицій можна побачити в багатьох сферах, а особливо в сімейно-шлюбній.

Девіантна поведінка у шлюбно-родинній сфері – це результат складної взаємодії процесів, які відбуваються в суспільстві і свідомості людей. Девіантна поведінка спрямована на подолання фрустрації – перепони, яка лежить на шляху досягнення мети, і проявляється через соціально значущі дії.

Інститут шлюбу наразі характеризується двома процесами: дією традицій, норм, сформованих у попередній період розвитку суспільства і формування новоутворень, що зумовлені сучасними соціальними явищами. Це потребує дослідження взаємозв'язку норм і відхилень у життєдіяльності інституту шлюбу. Виникають питання: які параметри поширення в сучасній Україні шлюбних девіацій, які форми взаємозв'язків шлюбних норм і девіацій, якого ступеня досягла соціальна легітимація шлюбних девіацій.

Зазначимо, що девіація характеризується як відхилення від прийнятих норм: таке відхилення найчастіше сприймається як негативне, однак може носити і позитивний характер (результатом таких позитивних девіацій інституту шлюбу і родини є збагачення культурних форм шлюбно-сімейних відносин – вони стають індивідуалізованими, більш диференційованими, різноманітними та складнішими). В контексті проблеми вивчення девіацій сім'ї важливу роль відіграє проблема повернення девіантів до нормального соціального життя - надзвичайно важливе юридичне, соціальне, педагогічне, психологічне завдання.

Отже, слід констатувати, що з часом відбуваються зміни у функціях сім'ї: одні втрачаються, інші з'являються відповідно до нових соціальних умов. Порушення тих чи інших функцій тягне за собою деформацію сімейних відносин. На теперішній час найчастіше виокремлюють такі типи дезадаптованих сімей: псевдоблагополучна сім'я, що має матеріальні блага, але застосовує неправильні методи виховання; неповна сім'я, що відрізняється дефектами в структурі; проблемна сім'я, що

характеризується постійною конфліктною атмосферою; аморальна сім'я, що характеризується вживанням батьками алкоголю, наркотиків тощо; криміногенна сім'я, де відбувається залучення дітей у злочинну діяльність. На нашу думку, усі ці типи можна поєднати у три великих групи: 1. Сім'я зі структурною девіацією. 2. Сім'ї з незадовільними матеріальними умовами відтворення життя. 3. Сім'ї з девіацією якісних параметрів особистості та сімейних відносин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деларю В. В. Психология отклоняющегося поведения. Учебно-методическое пособие. – Волгоград. – 2004. – 230 с.